

III.

A kisebbségi nyelvhasználat
hazai szabályozása,
illetve gyakorlata és
a nemzetközi mérce

Kisebbségi nyelvhasználat a hazai törvényhozásban és a gyakorlatban

I.

Megállapítva, hogy egy pluralista és valóban demokratikus társadalomnak nemcsak tiszteletben kell tartania minden, a nemzeti kisebbségekhez tartozó személy etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitását, de megfelelő feltételeket is kell teremteni a számára, hogy kifejezhesse, megőrizhesse és fejleszthesse ezt az identitást és eltökélve, hogy meghatározzák a tiszteletben tartandó elveket és az azokból származó kötelezettségeket, hogy biztosítsák a nemzeti kisebbségek hatékony védelmét és az ezekhez a kisebbségekhez tartozó személyek jogait és szabadságjogait, tiszteletben tartva az államok területi integritását és nemzeti szuverenitását, az Európa Tanács tagállamai a Miniszteri Bizottság 1994. november 10-i ülésén elfogadták A nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretmegállapodást. Ehhez a megállapodáshoz más országok is csatlakoztak be-cikkelyezéssel, elfogadással, jóváhagyással vagy csatlakozással.

Eltökélve, hogy az ebbe a Keretmegállapodásba foglalt elveket nemzeti törvényhozása által és a megfelelő kormányzati politikával végrehajtja, országunk is kötelezettséget vállalt arra, hogy megteremtí a feltételeket, hogy a nemzeti kisebbségek tagjai megőrizhessék és fejleszthessék saját identitásukat – a vallást, a hagyományokat, a kulturális örökséget és a nyelvet. Így országunk becikkelyezte a megállapodást és 1998-ban törvényt hozott a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretmegállapodás megerősítéséről.

II.

A Szerb Köztársaság Alkotmánya garantálja mindegyik polgárának saját nyelvének és írásának szabad használatát, és ezt a kérdést több jogszabály is rendezi, mindenekelőtt a hivatalos nyelv és írásnyelvhasználati törvény. Ez a törvény, mint ahogyan az elnevezéséből is kiviláglik, közvetlenül rendezi a nyelv és

írás hivatalos használatát, 15 évvel ezelőtt hozták meg és még mindig hatályban van. A törvény a hivatalos nyelv- és íráshasználatot 31 szakaszban rendezi. Az általános bevezető rendelkezések után szabályozza a latin írásmód hivatalos használatának kérdését, a nemzeti kisebbségek nyelvének és írásának hivatalos használatát, ezen kívül a törvény végrehajtására vonatkozó eszközök kérdését, a törvény végrehajtásának ellenőrzését, valamint a büntető- és zárórendelkezéseket.

Konkréten, a kisebbségek nyelvének és írásának hivatalos használatát illetően, a törvény elismeri a kisebbségek jogát arra, hogy anyanyelvükön forduljanak az állami szervekhez, illetve, hogy a kisebbségek nyelvén tüntessék fel a helység-, utca-, illetve hasonló neveket. Ugyanígy lehetőség van a kisebbségi nyelvhasználat egyéb nagyon fontos formáira is. Így azokon a területeken, ahol a kisebbségi nyelv és írás hivatalos használatban van (amit a községi, illetve tartományi statútum szabályoz) lehetőség van arra, hogy a közigazgatási, büntető-, illetve peres eljárást a kisebbség nyelvén bonyolítsák le, ugyanígy lehetőség van a községi szervek általi nyilvántartásoknak a kisebbségek nyelvén történő vezetésére, a közokiratoknak és a polgárok jogainak megvalósítása szempontjából fontos más okiratoknak a kisebbségek nyelvén való kiadására, illetve a kisebbségek nyelvén történő nyilvános felszólításokra, tájékoztatásra és figyelmeztetésre.

2.

A törvény nemcsak azokon a területeken teszi lehetővé a kisebbségi nyelv és írás hivatalos használatát, ahol ezt az alapszabály rendezi, hanem ezeken a területeken kívül is lehetőség van arra, hogy a kisebbségek tagjai anyanyelvükön kommunikáljanak az állami szervekkel, amibe beletartozik az a jog is, hogy az állami szervektől kisebbségi nyelven kapjanak választ beadványukra. Ugyanebben a szellemben rendelkezik a törvény arról is, hogy azokon a területeken, ahol a kisebbség nyelve nincs hivatalos használatban, a felek, a tanúk, a szakértők és az eljárás más résztvevőinek szerb nyelven adott, illetve jegyzőkönyvbe vett nyilatkozatait a kisebbségek kérésére lefordítják az ő nyelvükre.

III.

A kisebbségvédelmi keretmegállapodás céljával összhangban került sor a hazai törvénykezés összehangolására, vagyis született meg a nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény. Ez a törvény, „a sajátosságok védelmének jogairól” szóló fejezetben szabályozza a szabad névválasztást, az anyanyelv használatának jogát, illetve a kisebbségek nyelvének és írásának szabad használatát.

Ezen kívül számos más területet szabályozó előírás is rendezi a kisebbségek nyelvének és írásának hivatalos használatát. Így például az új családjogi törvény rendezi a nemzeti kisebbségek tagjainak, illetve gyerekeik személyi nevének megválasztását, illetve használatát, miszerint a szülőknek joguk van arra, hogy mindkét, illetve az egyik szülő nyelvén anyakönyveztesék a gyerek nevét. A közigazgatási eljárásról szóló törvény egyik alapelve határozza meg az eljárás nyelvét és írását, amivel garantálja, hogy a felek a lehető legkedvezőbb módon fejezzék ki követeléseiket, illetve érdekeiket. Az állami és más szervek pecsétjéről rendelkező törvény lehetővé teszi, hogy a pecsét szövegét a kisebbségek nyelvén is kiírják. A képviselők választásáról szóló törvény értelmében azokban a községekben, ahol a kisebbségek nyelve hivatalos használatban van, a szavazólapokat ezeken a nyelveken is kinyomtatják. Ilyen példák közül sokkal több van annál, hogy egy ilyen előadásban mindet fel lehetne sorolni.

IV.

Ki kell hangsúlyozni azt is, hogy a kisebbségek nyelvének és írásának hivatalos használatát, függetlenül attól, hogy államigazgatási feladatokról van szó, nemcsak köztársasági szintű jogszabályok rendezik. A Vajdaság Autonóm Tartomány bizonyos jogkörének meghatározásáról szóló törvény (az úgynevezett omnibusztörvény) közelebbről meghatározza a tartomány hatáskörét a hivatalos nyelv- és íráshasználatban. A törvény értelmében a tartomány, saját szervei által, a hivatalos nyelv- és íráshasználatot szabályozó törvénnyel összhangban közelebbről meghatározza a tartomány területén élő nemzeti kisebbségek nyelvének és írásának hivatalos használatát és ellenőrzi a törvény végrehajtását. A tartomány átruházott hatáskörként végzi ezeket a feladatokat.

Az omnibusztörvény, valamint a kisebbségi törvény alapján hozták meg a Vajdaság területén élő nemzeti kisebbségek nyelve és írása hivatalos használatának egyes kérdéseit közelebbről szabályozó döntést, amely részletezi a hivatalos nyelv- és íráshasználatot a tartomány területén, különösen a következőket: a hivatalos kisebbségi nyelv- és íráshasználat megvalósításának módját a tartományi szervek munkájában, az önkormányzati szervek és szervezetek előtt, az államigazgatási szervek szervezési egységeiben, a közzállalatokban, intézményekben és szolgálatokban. A nemzeti kisebbségek tagjai személyi nevének használati jogát, a közokiratok nyelvét, a gazdaság és a szolgáltatások területén való nyelvhasználatot, a települések nevének, más földrajzi elnevezéseknek, az utcaneveknek valamint a szervek, szervezetek és vállalatok nevének kiírását, nyilvános felszólítások, tájékoztatások és figyelmeztetések megjelentetését, egyéb nyilvános feliratok kiírását, a helyi önkormányzatokban való hivatalos kisebbségi

nyelv- és íráshasználat feltételeit, a hivatalos kisebbségi nyelv- és íráshasználat alkalmazásáról szóló jelentést a Vajdasági Képviselőháznak és egyéb kérdéseket.

A Vajdasági Képviselőház az említett törvény, illetve döntés meghozatala előtt is, Alapszabályának a hivatalos nyelv- és íráshasználatra vonatkozó szakaszai alapján hozott olyan döntéseket, amelyek ezt a területet érintik. Csak példaként említjük az anyakönyvi kivonatok többnyelvű űrlapjára, illetve az ezekbe való bejegyzés módjára vonatkozó döntést.

V.

Ami a hivatalos nyelv- és íráshasználat szabályozását illeti, azt mondhatjuk, hogy az irigylésre méltó szinten van. Már csak azért is, mert országunk a régióban és szélesebb környezetben is, az elsők között szabályozta törvénnyel ezt a roppant fontos és érzékeny problémakört.

Ha a konkrét megoldásokat elemezzük, akkor megállapíthatjuk, hogy jobbára minőségesek és összhangban vannak a nemzetközi mércékkel, de tárgyilagosan el kell ismerni, hogy bizonyos hiányosságokat is magukban hordoznak. Ez egyrészt annak az időnek a következménye, amelyben a törvény született, másrészt pedig a megváltozott körülményeknek tudható be, vagyis annak, hogy a törvényt új helyzetben kell alkalmazni. Mindez arra utal, hogy indokolt a törvény módosítása, mi több, egy új, világosan és pontosan megfogalmazott törvénynek a meghozatala is. Ez alapos felkészülést igényel, figyelembe kell venni a korszerű Szerbia szükségleteit, a kisebbségek igényeit, más országok tapasztalatait és a vállalt nemzetközi kötelezettségeket is.

Tekintettel arra, hogy Montenegró függetlenné válása után küszöbön áll, Szerbia és Montenegró államközössége jogutódként, Szerbia jogrendjének az átfogalmazása is, ez jó alkalom arra, hogy a kisebbségi jogok kérdésének egészét, és nemcsak a hivatalos nyelvhasználatot szabályozó előírásokat tovább korszerűsítsük, egymással összehangoljuk, hogy a gyakorlatban többé ne legyen semmilyen kétely alkalmazásukat illetően.

Az új alkotmány egyebek mellett kiváló alkalom arra is, hogy Szerbiát mint demokratikus országot affirmálja, amely fogékony a nálunk és a velünk Szerbiában élő nagyszámú etnikai közösség igényei és jogai irányában.

Az új alkotmány meghozatala előtt állunk, és ez kizárólag a releváns politikai tényezők tudatán és felelősségén múlik. Az új szerbiai alkotmány egy olyan esély, amit nem játszhatunk el, nemcsak államunk európai távlata miatt, amely ezzel tovább erősödik, hanem elsősorban magunk és gyerekeink jövője miatt. Okulnunk kell gazdag történelmi tapasztalatainkból, és azokhoz kell felzárkózunk, akik ebben a pillanatban korszerűbbek és fejlettebbek nálunk. Tehát a lehetőség itt van előttünk, ne engedjük ki a kezünk közül.

Vajdaság mint többnyelvű közösség – helyzetkép az általános iskolákról

Vajdaság sajátos térkép Európában abból a szempontból is, hogy ezeken a tájakon évszázadok óta különböző kultúrák és nyelvek találkoznak, és hosszú hagyománya van a különböző etnikumokhoz, nemzetekhez és vallásokhoz tartozó emberek együttélésének.

Vajdaság összesen 45 községe közül 39-ben van hivatalos használatban valamelyik nemzeti kisebbség nyelve. Az általános iskolai oktatás 344 rendes általános iskolában és 224 kihelyezett tagozaton bonyolódik, szerb nyelven illetve az öt nemzeti kisebbség (magyar, szlovák, román, ruszin és horvát) nyelvén. Habár az általános iskolákban hat nyelven folyik a tanítás, ezekbe az iskolákba több mint 14 nemzeti kisebbség tagjai járnak. Egyetlen általános iskola sem homogén a nemzeti hovatartozást illetően. Ez a sajátosság, amely a gazdagságról tanúskodik, egyidejűleg nagy felelősséget ró a tanügyi munkásokra, akik az általános oktatásról és nevelésről szóló törvény 3. szakaszának megfelelően tevékenységükkel oda kell hogy hassanak, hogy „erősödjön az állami és nemzeti hovatartozásról szóló tudat, ápolják a szerb hagyományokat és kultúrát, valamint a nemzeti kisebbségek hagyományát és kultúráját, a gyerekeket érdekeltté és nyitottá tegyék a történelmi egyházak és vallási közösségek kultúrája iránt, valamint etnikai és vallási toleranciára, a gyerekek és a tanulók közötti bizalom erősítésére neveljenek és megakadályozzák az olyan viselkedést, amely sérti a másra való jog megvalósítását”. (A Szerb Köztársaság Hivatalos Lapja, 62/03, 58/04 és 64/04).

Nem elhanyagolható azoknak az iskoláknak a száma, amelyekben két vagy három nyelven folyik az oktatás (92 iskola kettő tannyelvű, 6 pedig három tannyelvű, vagyis a rendes általános iskolák közül 98, ami 28,49%). Így magyar nyelvű oktatás 78 általános iskolában és 39 kihelyezett tagozaton van 27 községben, szlovák nyelvű oktatás 18 általános iskolában és 2 kihelyezett tagozaton 13 községben, román nyelvű 18 általános iskolában és 14 kihelyezett tagozaton 9

községben, ruszin nyelvű 3 általános iskolában 3 községben és horvát nyelvű 5 általános iskolában és 2 kihelyezett tagozaton 1 községben.

Ezek az adatok arról tanúskodnak, hogy a különböző nemzeti kisebbségek tagjai függetlenül attól, hogy anyanyelvükön, vagy pedig szerb nyelven tanulnak-e ugyanabban az iskolaépületben vannak, ugyanabban az időben, ugyanazokat a célokat és feladatokat valósítják meg és ugyanazokba az akciókba kapcsolódnak be. Ennek nyomán joggal lehetne elvárni, hogy ezek a diákok közösen, ne pedig egymás mellett éljenek és tanuljanak. Ennek ellenére a gyakorlatban nem mindig van így. Nemcsak a tanításban, amelyet mindenki a választott nyelven gyakorol, hanem az iskolákban is megfigyelhető, hogy a gyerekek a szünetekben nem játszanak együtt, hogy az iskolákban a szabad tevékenységet és a kirándulásokat is külön csoportokban szervezik meg.

Ennek egyik fontos oka kétségtől a másik nyelvének nem ismerése és nem értése, függetlenül attól, hogy tanulóról, vagy pedig oktatóról van-e szó. A több nyelv használata nemcsak cél és szükségszerűség, és nemcsak Vajdaság területén, hanem feltétel a szélesebb európai régióba való bekapcsolódásra is.

Tény, hogy a nemzeti kisebbségeknek, akik anyanyelvükön tanulnak, kötelező tantárgy a szerb nyelv mint nem anyanyelv az általános és a középiskolában.

Azoknak a kisebbségi tanulóknak, akik szerb nyelven tanulnak, lehetőségük van saját anyanyelvük tanulmányozására is, mégpedig választott tantárgy keretében, amelynek elnevezése: anyanyelv a nemzeti kultúra elemeivel. A vajdasági általános iskolákban ezt a tantárgyat összesen 9 nyelven oktatják (magyar, szlovák, román, ruszin, horvát, ukrán, roma, macedón és bolgár). Ha elvéte is, de ezt a tantárgyat azok is tanulják, akik nem tagjai az adott nemzeti kisebbségnek.

A környezetnyelv elnevezésű tantárgy, amely azokban az általános iskolákban létezett, ahol a többségi nemzet tagjai voltak kisebbségben, kikerült az általános iskolai tantervekből. Azonban egyes környezetekben ismét felmerült a szükségessége e tantárgy visszaállításának, amely választott tantárgy lenne párhuzamosan az anyanyelv a nemzeti kultúra elemeivel elnevezésű tantárggyal.

Egymás nyelvének tanulmányozása és tanulása nem formális jellegű, különösen, ha tudjuk, hogy épp a nyelv az, amely összeköti, illetve szétválasztja az embereket. Ha ehhez hozzáadjuk az általános bizonytalanságot, bizalmatlanságot, előítéleteket és sztereotípiákat, amelyek jelen vannak a mindennapi életben, logikus következményként kerül sor a gyerekek szétválására, illetve saját csoportjukon belüli tömörülésére.

A különböző nyelvek egyenrangú használatának lehetősége hozzájárul a kétnyelvűség fejlődéséhez, amire már van példa a többnyelvű környezetekben és a vegyes házasságokból származó gyerekeknél. Erre azért van szükség,

hogy ne fejlődjön ki a kétszeres félnyelvűség azoknál a gyerekeknél, amelyek az oktatási szint váltásakor tannyelvet is váltanak, és a különböző nyelvek egyenrangú használata fontos a saját nemzeti identitás fejlesztésében, valamint a tolerancia és a másság érvényesítésében is.

TOLERANCIA

A különböző nemzetek és kisebbségek tagjainak együttélése során elkerülhetetlen szakszó a tolerancia. Az a tolerancia, amely a másság elfogadására vonatkozik, amiről véleményünk szerint nagyon gyakran beszélnek és írnak, és nem ritkán vissza is élnek vele a mindennapi beszédben, mégpedig annak ellenére, hogy nincsenek tisztában alapvető jelentésével. A populáció legnagyobb része a toleranciát kiegyenlíti a megtűrés fogalmával, vagyis a másság kényszerű elfogadásával, míg mások számára a tolerancia azt jelenti, hogy feltétel nélkül elfogadnak, és tiszteletben tartanak minden másságot, még azt is, amelyik veszélyezteti a másikat.

Ha a toleranciára úgy tekintünk, mint megértésre, a különbözőségek tiszteletben tartására és elfogadására, olyan pozitív álláspontokra, amely tudást feltételez, amelyhez kellemes érzések kapcsolódnak, valamint az empáriára való képességre és készségre az előítéletek és a diszkrimináció kizárására, valamint olyan képességre, hogy a kisebbségi csoportokat közeliként fogadjuk el, felesleges külön hangsúlyozni, miért is beszélünk erről a fogalomról.

A MAI ÁLTALÁNOS ISKOLÁK

A mi általános iskolánk állandó átalakulásban és haladó változásban van azzal a végső céllal, hogy pedagógiailag maximálisan hatékony legyen, és hogy a szociális különbségek mai feltételei között úgy működjön, mint a nehézségek túlhaladásának társadalmi katalizátora.

Az általános iskola a 7 és 15 év közötti korosztályra kötelező, és nem szelektív. Mindegyik tanuló ugyanazon tanterv és program alapján jár iskolába, megközelítőleg azonos feltételek között és hasonlóan készítették fel őket az általános oktatás és nevelés megkezdésére a családban és az iskoláskor előtti intézményekben. Függetlenül mindegyik gyerek sajátosságára, mindegyiküknek ugyanaz a célja, hogy sikeres és elfogadott legyen.

A törvény egyebek között előírja, hogy „az oktatás mindenki számára elérhető, egyforma feltételek mellett a gazdaságilag nem eléggé fejlett területeken is, valamint a szociálisan és kulturálisan kevésbé serkentő környezetekben. A minőségi oktatás és nevelés, amely biztosítja a nyelvi, matematikai, tudomá-

nyos, művészeti, kulturális, egészségügyi, ökológiai és informatikai ismeretek megszerzését, amelyekre a korszerű és összetett társadalomban szükség van, az olyan oktatás és nevelés, amely megfelel a gyerek fejlődésének és korának és a tanuló serkentése arra, hogy minél nagyobb oktatási szintet érjen el, és minél jobban bekapcsolódjon az életfogytig tartó tanulás folyamatába” (A nevelés és oktatás alapjairól szóló törvény 2. szakasza).

A KISEBBSÉGEK NYELVÉN TÖRTÉNŐ OKTATÁS PROBLÉMÁI

A tanulók számának aránytalansága azokon a tagozatokon, amelyeken a kisebbségek nyelvén történik az oktatás, nem éri el a 15-öt: magyar nyelven 18 iskolában és 25 kihelyezett tagozaton, szlovák nyelven 1 iskolában és 1 kihelyezett tagozaton, román nyelven 9 iskolában és 13 kihelyezett tagozaton, horvát nyelven 2 iskolában és 2 tagozaton, vagyis összesen 30 iskolában és 41 tagozaton. Ezen kívül nincs elegendő tanerő a kisebbségek nyelvén történő oktatásra, hiányoznak a tankönyvek, taneszközök és a kézikönyvek a tanárok számára ezeken a tagozatokon.

A TÁMOGATÁS HÁLÓZATA

1. Tanterv és program
2. Tankönyvek
3. Kompetens tanerő
4. A versenyfeladatok és az iskolai dokumentáció lefordítása
5. A polgári nevelés kézikönyvének lefordítása
6. Egyéni projektumok támogatása

TANTERV ÉS PROGRAM

- Kezdeményezést indítani, hogy a környezetnyelv kerüljön be a tantervbe, választott tantárgyként az általános és középiskolákba.
- Kidolgozni a tanterveket, mindegyik kisebbségi nyelvre az általános és középiskolák mindegyik osztályára, amelyek elég rugalmasak lennének ahhoz, hogy hozzá lehessen őket igazítani mindegyik környezet konkrét szükségleteihez, mivel az előtudás foka, illetve a nyelv ismerete a tanulók részéről roppant tarka.

- Szavatolni a pénzelést, a kompetens tanerőt, előírni annak lehetőségét is, hogy a programot az iskolákon kívüli tevékenységgel valósítsák meg, megfelelő anyagi és más támogatással. Joggal várható, hogy több tanuló választaná, különösen a középiskolákban annak lehetőségét, hogy anyanyelve mellett megtanulja a környezet nyelvét, illetve valamelyik nemzeti kisebbség nyelvét.
- A Tartományi Oktatási és Művelődésügyi Titkárság folytatja a munkát az anyanyelvű programok kidolgozásán, illetve az anyanyelv és a nemzeti kultúra elemei elnevezésű tantárgy programjának kidolgozását.
- Kezdeményezni kell a tantervek kiegészítését azon tantárgyak esetében, amelyek külön fontosak a kisebbségek számára (történelem, földrajz, zeneművészet, képzőművészet).

TANKÖNYVEK

Fel kell gyorsítani, és le kell egyszerűsíteni az eljárást:

- Az anyaországból származó tankönyvek, taneszközök, az oktatói kézikönyvek jóváhagyására (az általános és középiskolák, különösen a szak- középiskolák számára).
- A meglévő tankönyvek, elsősorban a nyelvet nem érintő tankönyvek és a nemzeti kisebbségek identitását nem befolyásoló tantárgyakból meglévő tankönyvek fordításának jóváhagyása (matematika, fizika).
- Jóváhagyni az eredeti tankönyveket, munkalapokat, szakterminológiai szótárakat, a nemzeti kisebbségek nyelvén azon tantárgyak esetében, amelyek nem tartoznak a nemzeti kisebbségek szempontjából kiemelt fontosságú tantárgyak közé.
- Jóváhagyni a játéklapokat és játéközvetítőket a kisebbségek nyelvén az iskoláskor előtti intézményekben való használatra.

A Tartományi Oktatási és Művelődésügyi Titkárság 2003 és 2006 májusa között a következő tankönyveket, munkalapokat és kézikönyveket hagyta jóvá a kisebbségek részére: magyar nyelven 17 általános iskolai és 2 középiskolai, azaz, hogy 3-3 jóváhagyása folyamatban van az iskoláskor előtti intézmények, illetve az általános iskolák számára, tehát 19 jóváhagyott és 6 előkészületben. Szlovák nyelven 17 tankönyvet, illetve munkafüzetet hagytak jóvá, 14-et általános iskolák és 3-at középiskolák számára. Ezen kívül előkészületben van 1 középiskolai tankönyv jóváhagyása. Ruszin nyelven 11, román nyelven 6 általános

iskolai tankönyvet, illetve munkalapot hagytak jóvá, horvát nyelven pedig folyamatban van 3 iskoláskor előtti oktatásra vonatkozó tankönyv jóváhagyása.

TANERŐ

- A többnyelvű iskolákban dolgozó tanítók és tanárok szakmai továbbképzésének lehetővé tétele és serkentése annak érdekében, hogy kompetensen léphessenek fel a megfelelő nyelven.
- A tanárképzés esetében biztosítani a lektorátust.
- Motiválni és stimulálni a fiatalokat, hogy a tanügyben vállaljanak munkát, mégpedig anyanyelven. (Ösztöndíjak, hitelek, egyetemi otthonokban való elhelyezés, az anyanyelvtudás tökéletesítése az anyaországban).
- A tanítók és tanárok személyes lehetőségeinek fejlesztése a multikulturalizmusra, a toleranciára és a közös életre.

A VERSENYFELADATOK LEFORDÍTÁSA A KISEBBSÉGEK NYELVÉRE

- A 2004/2005-ös iskolaévtől a Tartományi Oktatási és Művelődésügyi Titkárság megszervezi a versenyfeladatok fordítását a községitől a köztársasági szintig (a 2004/2005-ös iskolaévben mintegy 270.000,00 dinárt költöttek el a történelem-, biológia-, kémia- és földrajztesztek fordítására, a 2005/2006-os iskolaévben ez 400 000,00 dinár).
- Problémák – még nem fordítják a tesztek minden tantárgy esetében (matematika, fizika).
- Időben kell biztosítani a versenyfeladatokat, mert megtörténik, hogy a fordítóknak csak 1-2 napjuk van 7-8 teszt lefordítására.

AZ ISKOLAI DOKUMENTÁCIÓ LEFORDÍTÁSA

- A Szerb Köztársaság Oktatási Minisztériumával közösen a titkárság lefordította az iskolai dokumentáció, a bizonyítványok és oklevelek, valamint a diákkönyvecskék űrlapjait.

A POLGÁRI NEVELÉS KÉZIKÖNYVÉNEK LEFORDÍTÁSA

- A tartományi titkárság a köztársasági minisztériummal megszervezte a polgári nevelés kézikönyvének lefordítását és ez folyamatban van.

A TARTOMÁNYI OKTATÁSI ÉS MŰVELŐDÉSÜGYI TITKÁRSÁG TÁMOGATÁSA A NEMZETI KISEBBSÉGEK MINŐSÉGESEBB OKTATÁSÁHOZ

- A horvát nyelvű oktatás bevezetése (az általános iskolákban a 2002/2003 tanévtől).
- A titkárság támogatta az anyanyelv a nemzeti kultúra elemeivel tantárgy oktatását azokban az iskolákban, ahol erre korábban nem volt példa, különösen a középiskolákban.
- Két tehetséggondozó gimnázium megalakítását magyar nyelven (társadalmi tudományok, természeti és matematikai tudományok).
- A Vajdasági Képviselőház döntést hozott az anyanyelvű minősítő és felvételi vizsgákról a jövődöbéli egyetemisták esetében.
- A titkárság az Újvidéki Egyetemmel együttműködési megállapodást írt alá a kisebbségi nyelven történő oktatásról (2005-ös év).
- A titkárság eszközöket biztosított a nemzeti tanácsok oktatási bizottságainak tankönyvek, kézikönyvek, szótárak és enciklopédiák beszerzésére (2005. december).
- A titkárság támogatta az iskolák, a nemzeti tanácsok és a kormányon kívüli szervezetek egyéni projektumait.
- Támogatta egy kutatóállomás megalakítását, amely a tehetséges tanulókkal foglalkozna, ahol az egyik cél az interkulturalitás és a tolerancia fejlesztése lenne.
- A titkárság támogatja a tanügyi munkások szakmai továbbképzését támogató módszertani központok megalakítását, amelyek célja egyebek között az lenne, hogy új ismereteket szerezzenek a többnemzetiségű iskolákban való munkára, illetve a két nyelven történő tanításra.

Anyanyelvhasználat a bíróságok előtt

A kisebbség nyelvének hivatalos használata az anyanyelv közéleti használatának egyik formája. Lényegében az anyanyelv használatára való jog azoknak a jogoknak a csoportjába tartozik, amelyek a saját kultúra és hagyomány ápolására vonatkoznak. Az anyanyelv elfelejtése az első komoly lépés a kisebbség teljes asszimilációjának irányába. Nem is olyan régen egyes államokban még tilos volt a kisebbségi nyelvek használata, nemcsak a közéletben, hanem még otthon, családi körben is. Ma már a kisebbségeknek garantálják az anyanyelv használatát magáncélokra, de ugyanígy a közéletben is. A civilizált országokban aránylag régen meghonosodott az a gyakorlat, hogy a bírósági, közigazgatási, vagy más eljárásban az eljárás nyelvét nem ismerő személynek joga van tolmácsra. A kisebbségi nyelvek hivatalos használatának bevezetése további jelentős haladás a kisebbségek védelmének fejlődésében. Amíg az eljárásban a fél, illetve a tanú tolmács segítségével használhatja saját nyelvét, az csak alapfeltétele a tisztességes eljárás vezetésének, viszont minőségileg magasabb szintet jelent a kisebbségi nyelv hivatalos használata ugyanebben az eljárásban. A kisebbségi nyelv hivatalos használata a legtágabb értelemben azt jelenti, hogy nemcsak a féllel való kommunikációt bonyolítják le annak nyelvén, hanem azt is, hogy az egész eljárást azon a nyelven folytatják, vagyis az eljárás mindegyik résztvevője ezt használja, és ugyanígy a hivatalos iratok is ezen a nyelven készülnek.

A mi jogrendszerünkben a hivatalos kisebbségi nyelv- és íráshasználatot a szerbiai alkotmány garantálja, amely 8-ik szakaszában úgy rendelkezik, hogy a Szerb Köztársaság azon térségeiben, ahol nemzetiségek élnek, a szerbhorvát nyelv és a cirill írásmód mellett a törvénnyel összhangban egyidejűleg hivatalos használatban vannak a nemzetiségi nyelvek és azok írásmódjai. A szerbiai alkotmány 9-ik szakasza alapján Szerbiában a bírói hatalommal a bíróságok rendelkeznek. A kisebbségi nyelv hivatalos használatáról rendelkező alkotmányos szabályokat a törvények konkretizálják, mégpedig a hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény, a nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény, valamint azok a törvények, amelyek a különbö-

ző bírósági eljárásokat szabályozzák, mint amilyen a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv, illetve a perrendtartásról szóló törvény.

A hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény hivatalosnak azt a nyelv- és íráshasználatot minősíti, amely az állami szervek, az autonóm tartomány, a városi és a községi szervek, az intézmények, vállalatok és más szervezetek előtt történik, valamint a nyelv- és íráshasználatot a közzállalatok, illetve közszolgálatok munkájában, mégpedig a szervek és szervezetek egymás közötti kommunikációjában, illetve a felekkel való kommunikációban. Ugyanígy hivatalos nyelv- és íráshasználatnak számítanak azok az eljárások, amelyek a polgárok jogainak és kötelezettségeinek megvalósítására vonatkoznak, illetve azok a nyilvántartások, amelyeket a községi szervek és szervezetek vezetnek a közokiratok kiadásakor, a helységnevek és más földrajzi elnevezések kiírásakor, az utcák elnevezésekor, a szervek, szervezetek és vállalatok elnevezésekor, valamint a nyilvános felszólítások és értesülések megjelentetésekor, illetve más közfeliratok feltüntetésekor. A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény a nemzeti kisebbségek nyelve hivatalos használatának tekinteti, különösen azt, amikor a közigazgatási és bírósági eljárásban használják a kisebbségi nyelvet, illetve ha a közigazgatási és bírósági eljárást a nemzeti kisebbség nyelven vezetik le. Ugyanígy minősül a kisebbségi nyelvek használata a közfelhatalmazással rendelkező szervek előtt, a közokiratok kiadásakor, a hivatalos nyilvántartások vezetésekor, a szavazólapokon és más választási iratokon való használatakor, illetve a képviseleti testületek előtti nyelvhasználat. Külön hangsúlyozni kell, hogy a nemzeti kisebbségek védelméről szóló törvény 10-ik szakasza arról is rendelkezik, hogy a kisebbségi közösségek tagjai szabadon használhatják nyelvüket és írásukat magáncélokra és a közéletben is.

A hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló szerbiai törvény 16-ik szakasza értelmében a nemzeti kisebbséghez tartozók azokon a területeken is használhatják saját nyelvüket, ahol az nincs hivatalos használatban, vagyis az eljárást vezető szervek kötelessége, hogy szavatolják a nemzetiségi nyelv és írás használatát. Így tehát az Újvidéki Községi Bíróság vagy pedig a Temerini Községi Bíróság, habár területén nincs hivatalos használatban a bolgár és az albán nyelv, köteles szavatolni, hogy az esetleges bolgár, albán vagy más nemzetiségű fél használhassa saját nyelvét és írását, ha az újvidéki vagy a temerini bíróság előtti eljárásban valószínűsíti meg valamilyen jogát. Ugyanígy az említett törvénynek ugyanez a szakasza irányozza elő, hogy abban az esetben is, ha a kisebbségi ügyfél nyelve nincs hivatalos használatban egy adott térségben, az eljárást vezető szervek kötelessége, hogy szavatolják számára annak lehetőségét, hogy anyanyelvén terjessze elő a kérelmet, panaszt, keresetet, javaslatot és más beadványokat. Ugyanígy joga van arra, hogy követelésére anyanyelvén kapja meg a

végzéseket, ítéleteket és más okmányokat. Tehát ez ismét csak azt jelenti, hogy az albán vagy bolgár nemzetiségű személy az Újvidéki vagy a Temerini Községi Bíróság előtt saját nyelvén adhat be keresetet, panaszt, kérvényt, javaslatot vagy más folyamodványt, és a bíróság köteles szavatolni, hogy követelésére anyanyelvén kapja meg a végzéseket, ítéleteket és az egyéb olyan okmányokat, amelyek jogairól és kötelezettségeiről rendelkeznek. Ugyanígy a kisebbségi közösség tagjának, mint az eljárás résztvevőjének, joga van arra, hogy azokon a területeken is, ahol kisebbségének nyelve nincs hivatalos használatban, kérje, hogy az eljárási jegyzőkönyvet fordítsák le az ő nyelvére, illetve hogy a felek szerb nyelven adott nyilatkozatát fordítsák le a kisebbségi nyelvre. A kisebbségek tagjainak ezen jogairól nem döntenek az eljárásban, mivel ezeket a kisebbségi jogokat a törvény határozta meg. Az eljárást vezető szervnek csak az a kötelezettsége, hogy szabályosan alkalmazza a törvényt, és ezzel a kisebbséghez tartozó ügyfélnek szavatolja saját nyelvének és írásának használatát. A hazai bíróságok gyakorlatában csak ritkán van példa ilyen esetekre.

Azokon a területeken, ahol kisebbségek élnek, meg lehet határozni, hogy melyik kisebbségi nyelvek vannak hivatalos használatban az adott területen. A községek alapszabályukban határozzák meg a hivatalos használatban levő kisebbségi nyelveket. A nemzeti kisebbségek jogairól szóló törvény 11-ik szakaszának értelmében azokban a községekben, ahol hagyományosan kisebbségek élnek, nyelvük és írásuk egyenrangú hivatalos használatban lehet és a község kötelezően bevezeti az egyenrangú hivatalos kisebbségi nyelvhasználatot abban az esetben, ha az adott kisebbség részaránya a község területén meghaladja a 15 százalékot az utolsó népszámlálási adatok eredményei alapján. A hivatalos kisebbségi nyelvhasználat ilyen szabályozása tényleg demokratikus és átfogó, mert nemcsak lehetőséget ad a nemzeti kisebbség nyelvének és írásának egyenjogú hivatalos használatára, hanem kizárólagosan meghatározza, hogy a helyi önkormányzat kötelezően egyenrangú hivatalos nyelvnek tekinti a kisebbségi nyelvet, ha az adott kisebbség tagjainak létszáma meghaladja a 15 százalékot az utolsó népszámlálás eredményei alapján.

Ha a bíróság vagy más szerv előtti eljárásban az egyik ügyfél valamelyik nemzeti kisebbség tagja, akkor az eljárást a kérésére anyanyelvén vezetik le akkor, ha ez a nyelv hivatalos használatban van a bíróságon, illetve ha a községi státútum értelmében az adott kisebbség nyelve hivatalos használatban van annak a községnek a területén, amelyen a bíróságot megalakították. Tehát a bíróság, illetve más szerv ebben az esetben sem dönt az eljárás nyelvéről, mivel az törvénnyel van előírva. Ugyanez a helyzet akkor is, ha az eljárásban több fél van, akiknek más-más az anyanyelvük és a felek egyeznek meg arról, hogy melyik lesz az eljárás nyelve azzal a feltétellel, ha a községi státútum értelmé-

ben ez a nyelv hivatalos használatban van a község területén, a bíróságon, illetve a község által alakított más szervezetben. Csak abban az esetben, hogyha az eljárásban részt vevő különböző anyanyelvű felek nem tudnak megállapodni az eljárás nyelvéről, ezt az illetékes szerv, esetünkben a bíróság határozza meg. De még ilyen esetben sem mindig a bíróság dönt az eljárás nyelvéről, mivel a törvény értelmében, ha az egyik fél azt követeli, hogy az eljárást szerb nyelven folytassák le, akkor ez lesz az eljárás nyelve. A fentiekből egyértelmű, hogy a bíróság csak akkor dönt érdemben az eljárás nyelvéről, ha az eljárásban több fél van, akik más-más anyanyelvűek, és amikor ezek a felek nem tudnak megállapodni az eljárás nyelvéről és egyik fél sem követeli, hogy szerb nyelven folytassák le az eljárást. Abban az esetben, ha nem a bíróság dönt az eljárás nyelvéről, akkor is meg kell határozni, hogy milyen nyelven folytassák le azt, mivel a törvény értelmében az eljárást vezető hivatalos személynek kötelessége tájékoztatni a feleket arról, hogy melyik nyelvek vannak hivatalos használatban azon szerv, illetve szervezet előtt, amely az eljárást folytatja, és kérnie kell a felektől, hogy nyilatkozzanak arról, melyik nyelven folytassák le az eljárást. Mindaddig, amíg nem határozzák meg az eljárás nyelvét, a hivatalos személy szerb nyelven vezeti az eljárást, és a nyelv meghatározásának eljárását, illetve az eljárás meghatározott nyelvét jegyzőkönyvezik.

Ha a bíró elmulasztja megkérdezni a feleket, hogy milyen nyelven szeretnék lefolytatni a bírósági eljárást, illetve ha a bíró a tárgyalás megkezdése előtt nem hívja fel a felek figyelmét arra a jogukra, hogy használhatják saját anyanyelvüket, durván megsérti az eljárási törvény szakaszait, mivel a felektől megvonta azt a jogot, hogy a főtárgyaláson saját nyelvüket használják, illetve hogy a saját nyelvükön kísérik a főtárgyalás menetét. Olyan mulasztásról van szó, amelynek nyomán a fellebbviteli eljárásban megsemmisítik a bírósági döntéseket, és újratárgyalást rendelnek el. Azt a tényt, hogy a bíró megsértette-e az eljárási törvény szakaszait, a főtárgyalásról készült jegyzőkönyvek átnézésével állapítják meg. Ilyen mulasztások, még ha ritkán is, de vannak a gyakorlatban, viszont a felek még ritkábban tesznek panaszt az ilyen mulasztások miatt, és joggyakorlatunkban ezek a mulasztások általában nem járnak konkrét következményekkel.

A büntetőeljárásban A büntetőeljárásról szóló új törvénykönyv 5. szakasza meghatározza, hogy a szabadságától megfosztott személyt azonnal tájékoztatni kell vagy saját nyelvén vagy azon a nyelven, amelyet ért letartóztatásának okairól és mindarról, amivel terhelik, illetve fel kell világosítani a jogairól: hogy nem köteles semmit sem nyilatkozni, de nyilatkozatait bizonyítékként használhatják fel ellene, hogy maga választhat védőt, hogy zavartalanul tárgyalhat ügyvédjével, aki részt vehet a kihallgatásán, követelheti, hogy letartóztatásának idejéről és helyéről haladéktalanul értesítsék az általa megnevezett személye-

ket, illetve annak az államnak a diplomáciai konzuli képviselőjét, amelynek állampolgára, illetve a megfelelő nemzetközi szervezet képviselőjét, ha menekültről, illetve állampolgárság nélküli személyről van szó. Ugyanígy tájékoztatni kell arról is, hogy zavartalanul érintkezhet a diplomáciai konzuli képviselővel, illetve a megfelelő nemzetközi szervezet képviselőjével, követelheti, hogy minden időben és halogatás nélkül a saját maga által választott orvos vizsgálja meg, ha viszont az nem elérhető, akkor a letartóztatást végző szerv választása alapján. E mellett joga van eljárást indítani a bíróság előtt letartóztatása törvényességének kivizsgálására, és kártérítést kérhet abban az esetben, ha alaptalanul fosztották meg szabadságától.

Ugyanezen törvénykönyv 7. szakasza úgy rendelkezik, hogy azokon a bíróságokon, amelyek területén a kisebbségek tagjai élnek, a büntetőjogi eljárásban hivatalos használatban van az ő nyelvük és írásuk is a törvénnyel összhangban.

Továbbá ez a törvénykönyv rendelkezik arról is, hogy a keresetek, panaszok és más folyamodványok a büntetőjogi eljárásban a bíróságon hivatalos használatban levő nyelven adhatók be, a szabadságától megfosztott külföldi állampolgár pedig ugyanígy saját nyelvén adhat be folyamodványokat a bíróságra.

A törvénykönyv 9. szakasza szerint a büntetőjogi eljárást azon a nyelven vezetik, amely hivatalos használatban van a bíróságon, a feleknek, az ügyvédeknek és az eljárás többi részvevőinek pedig joguk van arra, hogy saját nyelvüket használják az eljárásban. Ily módon a büntetőjogi törvénykönyv is teljes egészében lehetővé teszi, hogy a kisebbségek is hivatalosan használhassák saját nyelvüket és írásukat a hazai bíróságok előtt, mégpedig a szó legszélesebb értelmében. A törvénykönyv előírja azt is, hogy szavatolják a tolmácsolást abban az esetben, ha a fél, illetve az eljárás más részvevője nem az eljárás nyelvén szólal meg, ugyanígy szavatolják az iratok és az írásos bizonyítékok lefordítását és rendelkezik arról is, hogy erről tájékoztatni kell az eljárás részvevőit, akik viszont lemondhatnak erről a jogukról, ha ismerik az eljárás nyelvét.

A törvénykönyv 10. szakasza értelmében a bíróság abban az esetben, ha előtte szavatolt a kisebbségi nyelv hivatalos használata, akkor azon a nyelven fogja eljuttatni az értesítéseket a kisebbségi közösségek tagjaihoz, amelyeket ők az eljárásban használtak.

A büntetőeljárásról szóló törvénykönyv szabályozza azt is, hogy a bíróságok az egymás közötti jogsegélyt azon a nyelven bonyolítják le, amely hivatalos használatban van a bíróság előtt, ha viszont a folyamodvány a nemzeti kisebbségek nyelvén készült és olyan bíróság elé kerül, ahol ez a nyelv nincs hivatalos használatban, mellékelik hozzá a szerb nyelvű fordítást.

Az eljárásjogi törvények szabályozzák azt is, hogy a fordítási költségek, amelyek az alkotmány és a törvény adta jogok megvalósítása miatt keletkeznek, a

bíróságot terhelik. A hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény értelmében a nyelv és írás hivatalos használatához szükséges eszközöket azok a szervek szavatolják, amelyek előtt ezt a jogot érvényesítik.

A feleknek, a tanúknak és az eljárás többi részvevőjének joguk van arra, hogy az eljárásban saját nyelvüket használják. Ha az eljárást nem az érintett személy nyelvén folytatják, a bíróság kötelessége, hogy szavatolja a tolmácsolását annak, amit mások terjesztenek elő, illetve az írásos anyagok fordítását. A tolmácsolásra való jogra a bíróságnak kötelessége felhívni a felek figyelmét, viszont a fél lemondhat erről a jogáról, ha ismeri az eljárás nyelvét. A bíróság köteles jegyzőkönyvbe venni azt, hogy tájékoztatta a felet erről a jogról és ugyanígy a fél nyilatkozatát is. Megtörténik, hogy a tárgyalás kezdetén a felek egyike tolmácsot követel leginkább azon okból kifolyólag, hogy úgy véli, nem ismeri eléggé az eljárás nyelvét, de az eljárás során meggondolja magát, mivel rádöbben, hogy a bírósági tolmács általi fordítás gyakran rosszabb, mint az ő, aránylag gyöngye kifejezőképessége azon a nyelven, amelyen az eljárást folytatják. A fél joga, hogy szavatolják számára a tolmácsolást, viszont szintén az ő joga, hogy erről lemondjon.

A peres eljárásokban gyakoribbak a követelések, hogy az eljárást a hivatalos használatban levő kisebbségi nyelven bonyolítsák le, és ugyanígy azok a követelések is, hogy a felek, a tanúk, a szakértők és más személyek nyilatkozatait fordítsák le a kisebbség nyelvére, de tényszerű az az adat is, hogy a bíróság előtt kétszer-háromszor több peres eljárás van, mint büntetőeljárás. A magyar nemzeti kisebbség tagjai Temerinben többségükben anyanyelvük mellett a szerb nyelvet is ismerik, és leggyakrabban nem okoz számukra problémát, hogy a bírósági eljárásban bármelyik nyelvet használják e kettő közül. Azonban a nyelv, függetlenül mindentől, elsősorban az emberek közötti kommunikáció eszköze. Azokban az esetekben, amikor a magyar kisebbség tagjai félként vagy más részvevőként jelennek meg az eljárásban, és tényleg nem ismerik, vagy nagyon gyöngén ismerik a szerb nyelvet, akkor kérik, hogy az eljárást az ő anyanyelvükön folytassák le, illetve, hogy szavatoljanak tolmácsot a számukra. Ugyanígy, ha a peres eljárás mindkét résztvevője magyar nemzetiségű, akkor a magyar nyelvet határozzák meg az eljárás nyelveként, és ez sokkal gyakrabban fordul elő a peres, mint a büntetőeljárásokban. Ugyanígy, kisebbségi nyelven az eljárást csak a kisebbséghez tartozó személy követelésére folytatják és csak az ő követelésére lehet tolmácsot elrendelni, ezért valószínűleg azért folytatnak aránylag kis számú bírósági eljárást a kisebbségek nyelvén, mert maguk a kisebbségek tagjai nem eléggé tájékozottak és érdekeltek ennek lehetőségéről, valamint azért is, mert a bíróság nem tud minden esetben gyorsan és hatékonyan eleget tenni a kisebbségi közösség tagja követelésének, hogy az eljárást

a kisebbség nyelvén bonyolítsák le, illetve hogy szavatoljanak tolmácsot. A Temerini Községi Bíróság előtt szavatolt a magyar kisebbségi közösség tagjainak joga, hogy a bírósági eljárást az ő anyanyelvükön bonyolítsák le, valamint az a joguk is, hogy tolmácsolják azt, amit a felek más nyelven mondanak, illetve, hogy lefordítsák a periratokat. A három bíró közül egy képes arra, hogy magyar nyelven vezesse a bírósági eljárásokat, míg a többi bíró előtt a magyar kisebbség tagjai bírósági tolmács segítségével használhatják saját nyelvüket. A Temerini Községi Bíróságon főállásban dolgozik egy magyar nyelvű bírósági tolmács is, aki ezzel egyidejűleg jogi egyetemet végzett és letette az igazságügyi vizsgát. E tolmács mellett további magyar nyelvre fordítókat alkalmaznak, elsősorban Újvidékről. A bíróság foglalkoztatottjainak szerkezete teljes egészében megfelel közgünk nemzetiségi összetételének azzal, hogy a bíróságon több nemzeti kisebbség tagja dolgozik, természetesen a magyarok vannak legtöbben. A bíróságon mindegyik hivatalos felirat kétnyelvű, vagyis szerb és magyar, a törvénnyel összhangban. Ugyanígy az ügyfélfogadó irodákban, valamint a tolóablakoknál kizárólag olyan személyek dolgoznak, akik ismerik a temerini község területén hivatalos használatban levő kisebbségi nyelvet.

A bírósági tolmácsnak az eljárásban való részvétele a bírósági eljárás szerves és megszokott része. Annak érdekében, hogy a bírósági eljárást törvényesen bonyolítsák le, az eddig felsorolt esetekben, az eljárásban részt kell vennie a bírósági tolmácsnak a törvényben meghatározott módon. A bírósági tolmács és mások, mint például a szakértők részvétele gyakran megnyújtja a bírósági tárgyalás tartamát, de ezeknek a személyeknek, így a tolmácsnak a részvétele is objektív feltétele a törvényességnek, illetve a törvényes és igazságos eljárás lebonyolításának meg az ugyanilyen döntés meghozatalának. Az eljárásvezető bírót számos tényező dekoncentrálja, de ez a kényelmetlenség sokkal kisebb jelentőségű annál a haszonnál, amelyet a bírósági tolmács részvétele nyújt. A bírósági tolmács munkájának legkomolyabb problémáját az a tény okozza, hogy a tolmácsok a legtöbb esetben nem jogi szakértők, hogy a bírók a leggyakrabban nem ismerik mindkét nyelvet, tehát nem tudják ellenőrizni a tolmácsolás minőségét, és külön gondot jelent, hogy még mindig aránylag gyengén ismerik a magyar nyelvű terjedelmes szakterminológiát.

ZÁRADÉK

A Temerini Községi Bíróság, valamint a vajdasági többnemzetiségű környezetekben dolgozó többi bíróság szavatolja a kisebbségek nyelvének és írásának hivatalos használatára való jog megvalósítását, a szó legszélesebb értelmében, mivel garantálja azt a törvényes lehetőséget, illetve kötelezettséget, hogy

a bírósági eljárást a kisebbségi nyelven folytassák le, ezekívül munkahelyi besorolásában létezik a magyar nyelvű tolmács munkahelye, és ezen a munkahelyen igazságügyi vizsgával rendelkező okleveles jogász dolgozik, aki bírósági tolmácsként tevékenykedik. Bírósági tolmácsok általában a nagyobb városokban dolgoznak, ezért a temerini községben mindössze két bírósági tolmács van a magyar nyelvre, akik egyidejűleg ügyvédek is, ezért gyakran felhatalmazottként, illetve védőként jelennek meg a bíróság előtti eljárásokban, ami lehetetlenné teszi, hogy tolmácsként is közreműködjenek. Nem áll rendelkezésünkre megfelelő számú bírósági tolmács, hogy versenyeztetésükkel elérjük a megfelelő minőséget és hatékonyságot. A bírósági tolmácsok aránylag hosszú ideig fordítják az okiratokat és más írásos anyagokat, és lassú meg nehézkes a szükséges eszközök előteremtése, amelyeket nagyon nehéz előre tervezni. Úgy vélem, hogy a bírósági tolmácsok szerepének eddig nem szenteltek megfelelő figyelmet. Szükség van a tolmácsolás kérdéskörének átfogó, egységes és pontos szabályozására, a megfelelő munkahelyi besorolásokban elegendő számú tolmácsot kell beiktatni azokon a bíróságokon, ahol a kisebbségek nyelve és írása is hivatalos használatban van. Amikor a bírósági tolmácsokról van szó, hatékonyságra és gazdaságosságra van szükség, ezen kívül minőséges tervezésre és elegendő anyagi eszközök szavatolására a bírósági tolmácsolás és fordítás költségeinek fedezésére.

Nyelvi alapokmány

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának két célja van: megakadályozni a regionális és kisebbségi nyelvek hanyatlását és felújítani alkalmazásukat

A kisebbségi jogok fontos tartozéka a nemzeti kisebbségek nyelvi jogai megvalósításának köre is, vagyis a kisebbségekhez tartozó személyek anyanyelvének szabad használata a magán- és közéletben. A nemzetközi emberi jogi és kisebbségvédelmi dokumentumok nemcsak hogy utalnak a nyelvi jogokra, hanem nemzetközi kötelezettségként is előírják azokat.

Egyfelől a nyelv egyéni ügy, ami szorosan összekapcsolódik az identitással. Másfelől a nyelv a társadalom szervezésének fontos eszköze, tehát sok esetben közüggyé válik. A nyelvhasználati jogok gyakorlása természetesen számos szempontból hatással van az állam működésére. A mássághoz való alkalmazkodás tehát fontos politikai és jogi ügy minden olyan demokratikus államban, mely elkötelezte magát az emberi jogok betartása mellett. Ha nem sikerül megfelelő egyensúlyt találni, ez akár az etnikai közösségek közötti feszültségek forrása is lehet.

Az ENSZ oktatási, tudományos és kulturális szakosított szervezete (UNESCO) egyik nemrégi, A világ kihalással fenyegetett nyelveinek atlasza című tanulmánya szerint a világon mintegy hatezer beszélt nyelvnek felét a kihalás fenyegeti, és velük együtt elveszhet az emberi tudás egy jelentős része is.

Ezért nem csoda, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetében, de más nemzetközi szervezetekben is a második világháború után nagy jelentőséget tulajdonítottak és tulajdonítanak ma is a kisebbségek, és ezen belül a kisebbségi nyelvek védelmének.

Az ENSZ, illetve UNESCO keretében kidolgozott és elfogadott dokumentumok közül – a kisebbségi nyelvi jogok védelme kapcsán – fontos megemlíteni (elfogadásuk időrendi sorrendjében) a két legfontosabb

- *a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól szóló Nyilatkozatot (1992) és*
- *a Nyelvi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, az ún. Barcelonai Nyilatkozatot (1996), amelyek a világszervezetnek az egyetemes emberi jogok és alapvető szabadságok, de egyúttal a kisebbségek nemzetközi jogvédelmi rendszeréhez is tartoznak, mindegyik a maga tárgykörében és együttesen is.*

Meg kell azonban említeni a *Nemzeti Kisebbségek Nyelvi Jogairól szóló Oslói Ajánlásokat (1998)* is, amelyeket az Interetnikai Kapcsolatok Alapítvány elnevezésű nem kormányzati szervezet szakértői dolgoztak ki az EBESZ főbiztosának kérésére.

CSATLAKOZÁSI FELTÉTEL

Nem sokkal a 2000. októberi hatalomváltás után, pontosabban 2001. január 21-én a volt Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK) különleges vendég státust kapott az Európa Tanácsban (ET). A szervezet parlamenti közgyűlése három nappal később egy 23 pontból álló határozatot fogadott el a jugoszláviai állapotokra vonatkozóan, amely öt csoportba sorolva egyebek között tartalmazta azokat az elvárásokat és ajánlásokat is, amelyeket az országnak teljesítenie kell ahhoz, hogy a szervezet teljes jogú tagjává váljon.

Ezek közé a feltételek közé tartozott a kisebbségek védelme is, ami az jelentette, hogy a volt Jugoszláviának csatlakoznia kellett az Európa Tanács Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájához és a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezményéhez is, ha tagja kíván lenni a Szervezetnek.

Az események azonban úgy alakultak, hogy a volt Jugoszlávia helyébe lépett Szerbia és Montenegró államszövetségének felvételére az Európa Tanácsba csak 2003. április 3-án került sor. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját az államszövetségi képviselőház csak majdnem három évvel később, pontosabban 2006. február 15-én ratifikálta, azzal, hogy 2006. június 1-jén lép hatályba. (A nemzeti kisebbségek védelméről szóló egyezményt még a JSZK Képviselőháza 1998. december 3-án hozott törvénnyel „emelte be” a belföldi jogba. A törvény a JSZK Hivatalos Lapjában 1998. december 4-én, a Nemzetközi Szerződések 6. számú mellékletében jelent meg és december 13-án már hatályba is lépett.)

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája nemcsak jogi hivatkozási, de összehasonlítási alapul is szolgálhat arra, hogy milyen kötelezettségei vannak az államnak a kisebbségi a nyelvek gyakorlása, védelme és támogatása terén.

IDENTITÁSVÉDELEM

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját (Charta/Karta: ünnepélyes nyilatkozat; alapokmány) – több évig tartó előkészületek után – az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1992. június 25-ei 478. ülésén fogadta el és 1992. november 5-én nyitották meg aláírásra. Az aláíró országok számára – nemzetközi jogi értelemben – a Charta elsőként rendelkezik kötelező erővel a nemzeti kisebbségek jogairól, illetve a kisebbségi nyelvek védelméről: mind-egyik aláíró fél vállalta, hogy a Chartában meghatározott célokat és elveket valamennyi területén használt regionális és kisebbségi nyelvre alkalmazza.

A Charta 1998. III. 1-jén lépett hatályba és az ET 46 tagállama közül 2006. május 27-ig 32 ország írta alá, amelyek közül 20 ratifikálta is, s ezekben már hatályba is lépett. (A Charta aláírása nem korlátozódik csupán az Európa Tanács tagállamaira, csatlakozásra nyitva áll azok előtt az országok előtt is, amelyek nem tagjai a Szervezetnek).

A Charta a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény egy hónappal korábbi hatályba lépése (1998. II. 1.) után újabb nemzetközi jogilag kötelező érvényű dokumentummal bővítette a kisebbségek, illetve identitásuk (jelen esetben nyelvük) védelmét célzó rendszert.

Az Európa Tanács egyezményeként elfogadott Chartában a felek – nemzetközi jogi értelemben – kötelező erővel vállalták, hogy a II. részében meghatározott célokat és elveket a területükön használt valamennyi regionális és kisebbségi nyelvre alkalmazzák. Ezzel az európai kisebbségi nyelvek védelmének nemzetközi jogi köre egy átfogó, haladó és demokratikus okmánnyal bővült.

A Chartának két célja van: megakadályozni a regionális és kisebbségi nyelvek hanyatlását és felújítani alkalmazásukat azzal, hogy e nyelvek tanítása és tanulása révén is elősegíti a közéletben, valamint a társadalmi és gazdasági életben történő írásos és szóbeli használatukat. Olyan jogokat és – kormányzati oldalon olyan kötelezettségeket rögzít a Charta, „amelyek szervesen hozzátartoznak a huszadik század végének demokratikus európai jogrendjéhez. Azok közé a jogi és politikai normák közé tartozik, amelyek a nemzeti kisebbségek önkormányzatát írják elő, kulturális és történelmi identitásuk védelmét szolgálják, s mindenképpen azt célozzák, hogy ezek a regionális és nemzeti kisebbségek otthon érezzék magukat szülőföldjükön” – írta Pomogáts Béla az Európai kisebbségi charta című írásában.

A Chartának, tehát, lényeges nemzeti és kulturális vonatkozása van – megvédeni és megőrizni a regionális és kisebbségi nyelveket, mint az európai kultúra fontos tartozékait. Számos európai országban ugyanis a történelmi folyamatok során olyan regionális autochton (őshonos, eredeti) nemzeti közössé-

gek alakultak ki, amelyek más nyelven beszélnek, mint a többségi lakosság, „amelyek közül néhányat már az esetleges eltűnés veszélye fenyeget”.

A kisebbségek kulturális és nyelvi identitásának védelmét és elősegítését célzó modellt megteremtésével a Chartának az a célja, hogy a többség és a kisebbség közötti türelem és kölcsönös megbecsülés hírvivője legyen, amely békét és stabilitást hozhat Európa azon részeiben, ahol a nemzetiségek közötti konfliktusok az emberek életét, valamint az egyesült és kohéziós Európa szerkezetét fenyegetik – áll egyebek között dokumentum aláírásra megnyitásának napján az ET által Strasbourgban kiadott sajtóközleményben.

CÉLOK ÉS ELVEK

Az Európa Tanács 1949-es megalakulása óta figyelmet fordít az európai kulturális-nyelvi sokszínűség, s ezen belül is a leginkább veszélyeztetett kisebbségi kultúrák és nyelvek megőrzésére, fenntartására, abban a meggyőződésben, hogy ez a sokszínűség a kontinens gazdagságának és önálló identitásának megőrzését jelenti, valamint a demokrácia elvein alapuló Európa építéséhez járul hozzá. E kérdéskörrel az ET különböző fórumai foglalkoztak, míg végül a 80-as évek elején az Európai Regionális és Helyi Önkormányzatok Állandó Konferenciájának kezdeményezésére kezdődött meg a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának kidolgozása.

A Charta célja „Európa történelmi, regionális vagy kisebbségi nyelveinek védelme”. A Preambulum (bevezető rész) szerint a regionális vagy kisebbségi nyelvek magánéleti vagy közéleti gyakorlásának joga „elidegeníthetetlen jog”. Az egyezmény központi (III.) része azonban nem az egyéni és a kollektív nyelvhasználati jogokat fogalmazza meg, hanem az államokat ezeknek a nyelveknek „a közéletben való használatát elősegítő intézkedések” megtételére, illetve ezzel kapcsolatos „vállalásaik” teljesítésére kötelezi.

A „regionális vagy kisebbségi nyelvek” kifejezés alatt – a Charta I. cikkének megfogalmazása szerint – azok a nyelvek értendők „amelyeket valamely állam adott területén hagyományosan használnak az állam olyan polgárai, akik az állam fennmaradó népességénél számszerűen kisebb csoportot alkotnak, és amelyek különböznek ezen állam hivatalos nyelvétől/nyelveitől”. Ez a megfogalmazás nem foglalja magában „sem az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek dialektusait, sem a bevándorlók nyelveit”, vagyis ezek védelmére nem terjed ki, de különleges státust biztosít a „terület nélküli nyelveknek”, amelyek közé a jiddist és a roma nyelvet sorolja. A Charta II. része (7. cikke) meghatározza azokat a célokat és elveket, melyek alapján a részes államoknak a regionális vagy kisebbségi nyelvek irányában folytatott politikájukat alakítaniuk kell:

1. A Felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, mindegyik nyelv helyzetének megfelelően politikájukat, jogalkotásukat és gyakorlatukat az alábbi célokra és elvekre alapítják:
 - a. a regionális vagy kisebbségi nyelveknek mint a kulturális gazdagság kifejezésének az elismerése;
 - b. minden egyes regionális vagy kisebbségi nyelv földrajzi körzetének tiszteletben tartása annak érdekében, hogy a fennálló vagy később létesítendő közigazgatási felosztás ne képezze e regionális vagy kisebbségi nyelv támogatásának akadályát;
 - c. a regionális vagy kisebbségi nyelvek megóvása érdekében, azok fejlesztését szolgáló, határozott támogató lépések szükségessége;
 - d. a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a magánéletben és közéletben, szóban és írásban való használatának megkönnyítése és/vagy bátorítása;
 - e. a jelen Charta által szabályozott területeken, valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó csoportok és ugyanannak az államnak azonos vagy hasonló nyelvet használó egyéb csoportjai közötti kapcsolatok megőrzése és fejlesztése, valamint az államnak eltérő nyelveket használó egyéb csoportjaival kulturális kapcsolatok létesítése;
 - f. a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása és tanulása, megfelelő formáinak és eszközeinek biztosítása minden megfelelő szinten;
 - g. olyan eszközök biztosítása, melyek lehetővé teszik valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó körzetben lakók, de e nyelvet nem beszélők számára, hogy amennyiben kívánják, elsajátíthassák e nyelvet;
 - h. a regionális vagy kisebbségi nyelveknek egyetemeken vagy ezzel egyenértékű intézményekben történő tanulásának és kutatásának támogatása;
 - i. a jelen Charta által szabályozott területeken a nemzetközi cserék megfelelő formáinak támogatása két vagy több államban azonos vagy hasonló formában használt regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában.
2. A Felek vállalják, hogy ha azt még nem tették volna meg, megszüntetnek minden indokolatlan megkülönböztetést, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést, amely valamely regionális vagy kisebbségi nyelv használatát érinti, és célja az, hogy e nyelv megőrzésétől vagy fejlesztésétől elbátorta-

lanítson, vagy azt veszélyeztesse. A regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekét szolgáló különleges intézkedések meghozatala, melyek célja, hogy az ezeket a nyelveket használó és a lakosság többi része közötti egyenlőség kiteljesedjen, vagy hogy különleges helyzetüket figyelembe vegyék, nem minősül az elterjedtebb nyelveket használókkal szemben hátrányos megkülönböztetésnek.

A Charta idézett cikkéből mindenekelőtt – s ez a védelem feltétele – „a regionális vagy kisebbségi nyelveknek mint a kulturális gazdagság kifejezésének az elismerését” jelenti, valamint azt, hogy az államoknak tiszteletben kell tartaniuk a nyelv földrajzi körzetét, hogy a közigazgatási felosztás ne képezze a nyelv támogatásának akadályát.

Az aláírók vállalják, hogy a nyelvhasználat terén „megszüntetnek minden indokolatlan megkülönböztetést” és lehetővé teszik „a regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekét szolgáló különleges intézkedések meghozatalát” (pozitív diszkrimináció). A további célok, melyeket a Charta megvalósítása során az államoknak szem előtt kell tartaniuk: a nyelv használatának elősegítése mind a magán-, mind a közéletben, megfelelő eszközök biztosítása az oktatásban, az azonos és különböző nyelvi csoportok közötti kapcsolatok megőrzése, elősegítése.

Ezen túlmenően (a III. részben – 8–14. cikk) – a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának előmozdítására – a Charta felsorolja a választható konkrét intézkedéseket. Ezek a rendelkezések az oktatásban (8. cikk), az igazságszolgáltatásban (9. cikk), a közigazgatási hatóságokkal és közszolgálati szervekkel való kapcsolatokban (10. cikk), a tömegtájékoztatási eszközök terén (11. cikk), a kulturális tevékenységekre és létesítményekre vonatkozóan (12. cikk), a gazdasági és társadalmi életben (13. cikk), valamint a határokon túli cserekapcsolatokban (14. cikk) irányoznak elő konkrét intézkedéseket.

E rendelkezések közül minden állam a területén található regionális vagy kisebbségi nyelv helyzetének, igényeinek leginkább megfelelő legerősebb rendelkezéseket köteles kiválasztani úgy, hogy a III. rész összesen 98 bekezdéséből vagy pontjából legalább 35 alkalmazására vállaljon kötelezettséget (éspedig legalább háromra-háromra a 8. és 12. cikkből és egyet-egyét a 9., 10., 11. és 13 cikkből).

A Charta végrehajtásának felügyeletét az ET Miniszteri Bizottsága végzi (IV. rész, 15–17. cikk). Az államok a hatálybalépést követő egy éven belül, majd háromévente jelentésben számolnak be vállalásaik teljesítéséről. E jelentések alapján a Miniszteri Bizottság – támaszkodva egy szakértői bizottság véleményére – ajánlásokat fogalmazhat meg. Fontos eleme az ellenőrzésnek, hogy a szakértői bizottság véleményének és javaslatainak elkészítése során felhasználhatja a nem kormányzati szervezetek tájékoztatását, információit is.

A Charta V. része (18–23. cikk) az aláírással, hatályba lépéssel, esetleges fenntartásokkal és felmondással kapcsolatos zárórendelkezéseket tartalmazza. A 21. cikk kimondja, hogy a Charta 7. cikkének 2–5 bekezdéseihez egy vagy több fenntartás tehető. Semmilyen más fenntartás nem megengedett.

NEMZETKÖZI JOGI KÖTELEZETTSÉG

Az egyes országokban kisebbségben élő magyarság jogvédelme szempontjából különös jelentősége van, hogy Ausztria, Horvátország, Románia, Szlovénia, Szlovákia és Ukrajna már aláírta és hatályba is léptette a Chartát.

Románia aláírta ugyan, de még nem ratifikálta a Chartát. Jelentős előrelépés viszont, hogy a román képviselőház 2001. január 18-án olyan közigazgatási törvényt fogadott el, amely 17. cikkelye kimondja, hogy „azokon a településeken, ahol a kisebbségek aránya eléri a húsz százalékot, a lakosság használhatja az anyanyelvét az ügyintézésben, a helyi önkormányzatokban pedig biztosítani kell az illető közösség nyelvét ismerő alkalmazottat az ügyfélfogadás osztályon. A tanácsok határozatait pedig le kell fordítani a kisebbségek nyelvére” (Orbán Ferenc, Kis Balkáni paradoxon, Magyar Szó, 2001. I. 21, 4. oldal).

Fontos megjegyezni, hogy az említett országoknak a kormányai – elvben – kifejezték azt a politikai akaratot, hogy a területükön használt regionális vagy kisebbségi nyelvek védelmére nemzetközi jogi kötelezettséget vállalnak a Charta elfogadásával.

A Charta alapvető céljainak és elveinek elfogadásával Szerbia és Montenegró kötelezettséget vállalt a regionális és kisebbségi nyelvek használata megkönnyítésére és bátorítására, úgy beszélt, mint írott formában, a közéletben és a magánéletben. Az államközösség tagjai a Charta szövege szerint, 35 bekezdést vagy pontot választhatnak, amelyeket alkalmazniuk kell mindegyik nyelv tekintetében, amelyet felvesznek a regionális kisebbségi nyelvek listájára. Szerbia és Montenegró, a Charta 3. cikkének rendelkezése alapján, Szerbiában erre a listára 10 nyelvet helyezett, és pedig az albán, a boszniai, a bolgár, a horvát, a magyar, a roma, a román, a ruszin, a szlovák és az ukrán, Montenegróban pedig az albán és a roma nyelvet.

A Európa Tanácshoz való csatlakozás fontos feltételei közé tartozik a kisebbségek védelme is, vagyis az európai normák biztosítása. Ez azt jelenti, hogy a hatályos szerbiai jogszabályokat mielőbb össze kell hangolni az európai normákkal. Az elkövetkező időben kidolgozásra kerülő előírások elkészítésükor pedig nemcsak figyelembe kell venni a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának rendelkezéseit, átültetni azokat a belső jogrendszerbe, hanem a gyakorlatban hozzá is kell látni megvalósításukhoz. Szerbia rövidesen ki

kell hogy nevezzen egy független képviselőt, aki az országot képviselni fogja az ET Kisebbségi Nyelvek Bizottságában.

HIÁNYOS TÖRVÉNYEK

Sonja Pakarje, az ET képviselője az állami intézmények, nemzeti kisebbségek és a nem kormányzati szervezetek képviselőinek a Charta alkalmazásáról április elején tartott kétnapos belgrádi szemináriumán kijelentette: „mély benyomást tett rá, hogy Szerbia és Montenegróban milyen nagyszámú törvény foglalkozik a kisebbségi nyelvek védelmével.

– Ez minden dicséretet megérdemel, habár tudatában vagyok annak, hogy a legfontosabb ezeknek a törvényeknek az alkalmazása – mondta Pakarje.

Ehhez csak annyit kell hozzátenni, hogy a nagyszámú törvény még nem garancia a kisebbségi nyelvek védelmére és azok gyakorlati alkalmazására. Szükség lenne ez miatt egy átfogó elemzést készíteni a kisebbségi nyelvekre vonatkozó jogszabályokról, azok összehangoltságáról az európai normákkal és nem utolsósorban a mindennapi gyakorlati alkalmazásukról. Az európai képviselők – és ez bebizonyosodott a szövetségi kisebbségvédelmi törvény meghozatalakor is – nem ismerik a kisebbségi nyelvek alkalmazásának itteni gyakorlatát, ami sok esetben eltér a törvényes rendelkezésektől, és főleg nem ismerik azt a gyakorlatot, ami Vajdaságban a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben a Vajdaságban létezett, amely jelentősen meghaladta a mai szintet.

Rasim Ljajić, az államközösség emberijogi és kisebbségügyi minisztere a belgrádi Médiaközpontban 2006. május 9-én tartott sajtótájékoztatót elismerte, hogy több mint száz szerbiai hatályos törvényt elemeztek, amelyek közül hatvanhárom hiányos, és gondok merülnek fel gyakorlati alkalmazásukban. Ugyanakkor újabb harminchárom törvény elfogadására lenne szükség, amelyek kiegészítenék az emberi jogvédelem jogi keretét.

További illusztrációként megemlítem a szerbiai kormánynak a Hivatalos Közlöny 2006. május 12. számában megjelent Záradékát a kisebbségek részvételének növelésére vonatkozó intézkedésekről az államigazgatási szervekben.

A Záradéknak 15 pontja van, de egyikben sem mondja ki, hogy a közigazgatásban és a közszolgálatokban, beleértve a rendőrséget is, foglalkoztatáskor biztosítani kell a lakosság nemzeti összetételének megfelelő részvételi arányt. Egy ilyen megfogalmazás helyett, amelyet joggal elvártunk volna, a Záradék a következőt tartalmazza: „A kormány közvetlenül és az illetékes szervein, valamint szolgálatain keresztül tartós intézkedéseket foganatosít az állami tisztviselők és kinevezett személyek számának növelése érdekében a nemzeti kisebbségek közül.”

A kormánynak ez az legújabb „remeke” is arra utal, hogy vidékünkön még sok időnek kell eltelni ahhoz, hogy a jogszabályok összhangban legyenek a nemzetközi egyezményekből eredő kötelezettségekkel.

Újvidék, 2006. június 1.

IRODALOM

1. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája hatályba lépése, a Határon Túli Magyarok Hivatalának Sajtóközleménye, Budapest, 1998. február 27., az internetről (<http://www.htmh.hu>)
2. Európa Tanács: Az Európa Tanács regionális vagy kisebbségi nyelvi chartája, Sajtóközlemény, Strasbourg, 1992. november 5.
3. Kovács Péter: Nemzetközi jog és kisebbségvédelem, Az Osiris Kiadó és a Pro Minoritate Alapítvány sorozata, Osiris Kiadó, Budapest, 1996
4. Orbán Ferenc, Kis balkáni paradoxon, Magyar Szó, 2001. I. 21, 4. oldal.
5. Pomogáts Béla: Európai kisebbségi charta, Európai Utas, 1994/4. szám, 67. oldal.
6. M. M. Impresionirani zaštitom manjinskih jezika u SCG, Danas, 2006. 4. 6., 4. o.
7. te: Hiányos törvények, Magyar Szó, 2006. május 10., 1. o.

